

Sekizinci Cilt Tamamlanırken

Akademik Sayfalar'ın ilk sayısı, 7 Mayıs 1998 tarihini taşıyor. Demek ki Akademik Sayfalar'ın neşrine başlayalı on bir yıla yakın bir zaman olmuş. On yıl dile kolay... Acı, tatlı hatıralarla dolu bir on yıl... Şimdi de sekizinci cilt okuyucularımızın elinde. Bir kaç hafta sonra da dokuzuncu cildin neşrine başlamış olacağız. Böyle uzun soluklu bir kültür eki sadece Konya'da değil, Türkiye'de bile verilmedi sanıyorum. Bu bakımdan Allah'a ne kadar şükretsek azdır.

İlk defa Akademik Sayfalar'ın yayımına vesile olan Alagöz kardeşleri bir kere daha minnet ve şükranla anıyorum. Tabiatıyla bu ekin Merhaba gazetesinde neşrinin devamını sağlayan Mustafa Aslan dostumuz ve mesai arkadaşlarını da...

Kültür ekimiz çıktığı günden bugüne, muhteva ve yazı kadrosu

M. Ali UZ

olarak gelişerek devam etti. Fakir, olmasa da artık bu kültür eki, bundan sonra da devam edecek. Bu bakımdan da mutluyum.

On yıl önce Akademik Sayfa'nın ilk sayısında, "Çıkarken" başlığı altında, "Konya Postası'nda yeni bir

sayfa ile karşınızdayız. Adı: "Akademik Sayfa..." Bu sayfada sanat, tarih ve edebiyat konuları ele alınacak ve kültür değerlerimiz tanıtılmaya çalışılacaktır." dedikten sonra, gaye-

mizi de şöyle açıklamışız:

"Gayemiz geçmişle gelecek arasında bir köprü kurmaktır. Mazi ile irtibatını kesen toplumların ayakta kalmaları mümkün değildir."

On yıldan beri tespit ettiğimiz prensipler ve gayeler doğrultusunda, gayeden inhiraf etmeden bu günlere gelindi. Bundan böyle de aynı şekilde devam edecektir.

Yayın gayelerimizden birisi de, tarihine ve kültürüne sahip, yeni değerler yetişmesine yardımcı olmaktır. Geniş yayın kadromuza rağmen sayfalarımız, özellikle gençlerimize ve kültür değerlerine bağlı herkese açıktır.

Akademik Sayfalar bugüne kadar nice güzelliklere öncülük etti, bundan sonra da aynı görevini sürdürecektir.

Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi iki hafta sonra da dokuzuncu cildimize başlamış olacağız. Bu vesile ile bize büyük destek veren bütün okuyucularımıza ve yazı kadromuzu oluşturan dostlarımıza, Ali Işık Bey'e, ekimizin sayfa düzenini yapan Züleyha Hanım'a, kültür ekimizin çıkarılmasında hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan Mustafa Aslan Bey ve mesai arkadaşlarına bir kere daha teşekkür ediyor ve ilgilerinin devamını bekliyoruz.

Yeniden birlikte olma ümidiyle yeni takvim yılının hayırlara vesile olmasını diliyor Allah'a emanet olun diyorum.

Akademik Sayfalar'ın 7 Mayıs 1998 tarihli ilk sayısı.

Merhaba gazetesiNDE AKADEMİK SAYFALAR

Halit GÜLER

Emekli Diyanet İşleri Bşk. Yrd.

Merhaba gazetesinde ilk yazımın ne zaman çıktığını çok iyi hatırlamıyorum. Yalnız ilk yazımın merhum Fevzi Özçimi ağabeyimizin mevlidi ile ilgili olduğunu hatırlıyorum. Hatırlayıp hatırlamamak da o kadar önemli değil. Önemli olan yazmanın verdiği haz, kâğıda dökülenlerin sağladığı fayda ve hizmet. Okumaktan ve yazmaktan hoşlanıyorum. Yazılarımdaki hizmet ve tesirin derecesini ölçmem mümkün değil, ama her şeyden önce yazdığım gazete gibi iyi niyetliyim, milletimin geleneklerine, kültürel değerlerine bağlıyım ve saygılıyım. Bu da yeter dersenez, o da bende var.

Esasen ben bu yazıyı kendimi anlatmak ve aczimi ortaya koymak için yazmayacaktım. Böyle bir niyetim de yoktu. Esas konuma başlamadan önce böyle bir giriş yaptıktan da kendimi alamadım.

Amacım; Merhaba gazetesinin Akademik Sayfalar'ından, daha doğrusu Akademik Sayfalar ilâvesinden bahsetmekti. Ben de Merhaba gazetesinde, aşağı yukarı Akademik Sayfalar ilâvesini vermeye başladığı aylarda yazmaya başlamıştım. Sanki yaşıt gibiyiz. O sebeple yazımın başlığı olan Akademik Sayfalar yazısı zihnimde böyle bir çağrışım yaptı. Önceleri haftada bir gün yazıyordum. Gündemin baskınlığıyla ve önüme düşmesiyle haftada iki gün yazmaya başladım. Akademik Sayfalar ilâvesinde hafta-

da bir gün çıkan yazılarımı da dikate alırsak haftada üç gün yazıyorum sayılır.

Bilmiyorum, Merhaba gazetesini takip ettiğiniz gibi Akademik Sayfalar ilâvesini de takip ediyormusunuz? Eğer takip ediyorsanız benim yazmak istediklerimi daha iyi anlamış olacaksınız. Eğer takip etmiyorsanız Konya'nın kültür hayatını ve kültür adamlarını tanıtmaktan mahrum kalıyorsunuz demektir.

Akademik Sayfalar eki, Merhaba gazetesinin çarşamba günleri çıkan nüshasına ilâve ve okuyucuya hediye olarak verilmektedir. Diğer günler gazeteyi alma fırsatınız olmasa bile çarşamba günleri bir Merhaba gazetesi almayı unutmayınız. Altmış yıldır Konya basınını takip ederim. Bu süre içerisinde Akademik Sayfalar eki ve hizmeti gibi muhtevalı ve istikrarlı bir çalışma hatırlamıyorum.

Akademik Sayfalar'ın yazar ve araştırmacıları tamamen Selçuk Üniversitesi akademisyenlerinden ve Konya ilim çevrelerinden oluşmaktadır. Yani Akademik Sayfalar'da yazı yazarlar bildiğim kadarıyla Konya'nın dışından değildirler. Konya'nın dışından olamaz mı? Elbette olur. Olur, ama her nedense Akademik Sayfalar'da Konyalı aydın ve düşünürlerin yazması sanki gelenekselleşmiş gibi. Konya'nın dışından yazı gönderen kimseler var

ise onlar da Konya kökenlidirler. Akademik Sayfalar, Konya fikir ambarının, kültür hayatının, tecrübe ve bilginin feyizli birikiminin ve tezahürünün bir ürünüdür.

Editörlüğünü araştırmacı ve yazar M. Ali Uz'un, uzun süredir yalnız başına yürüttüğü, sonradan Ali Işık'la birlikte yürütmeye başladığı ve sayfa düzeninin Züleyha Ünal tarafından sanatkârane bir üslupla yapıldığı Akademik Sayfalar, genellikle bir forma ve bazen iki forma gazetesinin dörtte biri boyunda verilmektedir. Merhaba gazetesinin sahibi ve genel yayın yönetmeni Mustafa Aslan'ın da bu hizmetteki payını ve büyüklüğünü unutmamak gerekir.

Akademik Sayfalar'da yer alan konuların çoğu Konya tarihi ve kültürü, Konya'nın yetiştirdiği ilim adamlarının, sanatkârların, araştırmacı ve yazarların hayatıyla ilgilidir. Emek mahsulü bu yayının politik bir yönü ve amacı yoktur. Akademik sayfaların seçkin bir ilim heyeti ve yazar kadrosu bulunmaktadır. Başta M. Ali Uz ve Ali Işık beyefendiler üzere gazetesinin çalışanları bu hizmete öyle sahip çıkıyorlar ve önem veriyorlar ki; bir yıllık yayını sonunda ciltletiyorlar ve ciltli olarak yazarlarına ve meraklılarına takdim ediyorlar.

Çalışma masamın üzerinde 2007 yılına ait 7. cilt duruyor. Bu yazıyı kaleme almadan önce ne var ne yok acaba diye sayfalarını çevirmeye başladım ve kendimi alamayarak sonuna kadar devam ettim. Tam büyük ebat 682 sayfa. Yılda bir defa çıkarılan ciddi bir ansiklopedinin bir cildi gibi. Titizlikle düzenlenmiş ve resimler yerleştirilmiş sayfalarda kimler ve neler yok ki: Öncelikle Konya kültürünü araştıran ilim

adamları, yazarlar, araştırmacılar, Konya'ya hizmeti geçen idareciler, şairler, sanatkârlar, maneviyat erleri, alperenler, Selçuklu dönemi yetişkinleri ve kahramanları, tarihî eserler... Her sayfada konu ile ilgili seçme şekiller. Çok güzel ve örnek arşivlik bir çalışma.

Akademik Sayfalar'ın yılmaz ve yorulmaz takipçisi M. Ali Uz, 7. Cilde yazdığı takdim yazısında şunları söylüyor:

“Geçmişte olduğu gibi bu cildimizde de bizi biz yapan değerlerimiz ve millî kültürümüzle ilgili neşriyatımızı devam ettirmeye çalışacağız.

Geçen yıllarda olduğu gibi bu yılda Konya kültürü, gelenek ve göreneklerimizle ilgili neşriyatımız devam edecektir.

Sayfalarımız Konya kültürüne gönül vermiş bütün kültür, fikir ve sanat adamlarımıza açıktır. Sevgili Peygamberimiz: “İnsanların en hayırlısı, insanlara hayrı dokunandır.” buyurmaktadır. Bu tavsiye doğrultusunda bizim de gayemiz; ülkemize, insanımıza özellikle gençlerimize faydalı olmaktır.

Gelin birlik olalım, millî ve manevî değerlerimize sahip çıkalım. Zira bizi, ayakta tutacak ve geleceğe taşıyacak olan da bu değerlerimizdir.”

Şeyh'ul-Muharririn unvanına da sahip olan M. Ali Uz'un son satırlardaki davetine uymakta ve dediğini yapmakta sayısız faydalar var. Bizi ayakta tutacak ve geleceğe taşıyacak olan millî ve manevî değerlerimize, kültürel kıymetlerimize bir pencere açan Akademik Sayfalar, kütüphanemizin bir köşesinde mutlaka bulunmalı ve korunmalı.

ATINA MEVLEVÎ TEKKESİ

Ahmet KUŞ

Mevlevîlik Osmanlı Devleti'nin hüküm sürdüğü coğrafyanın muhtelif şehirlerinde teşkilatlanmış bir tarikattı. Gözleve, Kahire, Yenişehir, Saraybosna, Hanya, Pec, Filibe, Halep, Şam, Trablusşam gibi çok farklı şehirlerde Mevlevî tekkeleri bulunuyordu. Sayıları yüzü aşan bu tekkelelerin çok azı günümüze sağlam olarak ulaşabildi. Osmanlı Devleti'nin yıkılmasıyla birlikte Anadolu ve Trakya haricindeki topraklar üzerinde farklı devletler kuruldu ve bu dönemden sonra kaybedilen şehirlerde yer alan Osmanlı – Müslüman kültürüne ait yapılar da kendi haline terk edilmiş oldu. Hz. Mevlâna'nın

vuslatından sonra halifesi Hüsameddin Çelebi, oğlu Sultan Veled ile torunu Ulu Arif Çelebi Mevlevî tarikatının temellerini atmışlardı. Mevlevîliğin adâb ve erkânını geliştiren, yeniden düzenleyen ise Pir Adil Çelebi'ydi. Tarikatın tüm Osmanlı topraklarında faaliyette olan zaviye ve tekkeleri Konya'daki Asitane'ye bağlı idi. Ne yazık ki bu Mevlevî tekkelerinden çok azı günümüze ulaşabildi. Mevlevî tekkeleri de diğer tarikat yapıları gibi çeşitli sebeplerle işgal edildi ya da yıkıldı. Günümüzde Yunanistan sınırları içerisinde kalan şehirlerin beşinde daha Mevlevî tekkesi bulunuyordu.

Yenişehir (Larissa), Selanik, Gümül-cüne, Dimetoka ve Serez'deki Mevlevî tekkeleri günümüze ulaşamadı. Rodos, Sakız, Midilli ve Girit adalarındaki Mevlevî tekkelerinden ise sadece Girit'in Hanya şehrindeki tekke sağlam kaldı.

Vaktiyle bir Osmanlı şehri olan Atina 1829 yılında imzalanan Edirne Antlaşması'yla antlaşmadan sonra kurulan bağımsız Yunanistan devletine bırakıldı. Bu tarihten sonra bölgeye Yunan kültürü tekrar hakim olmaya başladı. Yunanistan sınırları içerisinde bulunan Osmanlı dönemi yapılarının çoğu kasıtlı olarak yıkıldı ve yok edildi. Yıkımdan kurtulan binalar ise başka amaçlar için kullanılmaya başladı. Yunanlıların biz Türklerle olan hasımlığı ve kinleri sebebiyle bu yıkım faaliyetlerinden nasibini alan binalardan biri de Roma Agorası içerisinde bulunan Mevlevî Tekkesi'ydi. Bu yazı ile birkaç gravür ve fotoğraf haricinde hakkında pek fazla bir şey bilmediğimiz tekkeye Ağustos 2006 tarihinde yapmış olduğumuz ziyarete ilişkin izlenimlerimizi aktaracağız. Atina'daki tekke, şehrin en eski bölgelerinden biri olan Plaka semtinde bulunuyordu. Plaka, şehrin en merkezi yerinde, Akropolis'in güneyinde yer alan ve genellikle tarihî eserlerin bulunduğu bir semt. Plaka eski evler, tarihî binalar, restoranlar, tavernalar ve hediyelik eşya satılan küçük dükkanların

bulunduğu hareketli bir bölge. İçerisinde Mevlevî Tekkesi'nin de bulunduğu alan Roma Agorası diye adlandırılıyor. Burası Antik Roma'nın geliştiği yer. Bu bölge arkeolojik alan olduğu için küçük bir duvar ile çevrilmiş. Tekke bu çevrili alan içerisindeymiş fakat tekkeden günümüze sadece "Rüzgârlar Kulesi – Tower of the winds" ulaşabilmiş. Kule, M.Ö. 1. yüzyılın ilk yarısında astronom olan Makedonya – Kyrhoslu Andronikos tarafından rüzgâr kulesi olarak yaptırılmış. Kulenin semahane olarak kullanıldığını eski gravürlerden öğreniyoruz. M. Pougueville ve Edward Dodwell tarafından çizilen gravürler tekke hakkında küçük de olsa bir malumat veriyor. Özellikle Edward Dodwell tarafından 1821 yılında çizilen iki gravür kulenin içini ve girişini göstermesi açısından son derece kıymetli belgeler. Gravürün bir tanesinde Rüzgârlar Kulesi içerisinde farklı kişilerden oluşan bir kompozisyon çizilmiş. Yine bu gravürde Mevlevîler, mihrap ve duvarda asılı olan levhalar çok belirgin bir şekilde yer alıyor. Edward Dodwell'e ait ikinci gravürde ise kulenin semahane olarak kullanıldığı yıllara yani 1821 yılına ait. Bu gravürde ön planda kulenin giriş kapısı üzerinde yer alan Kelime-i Tevhid yazısı okunuyor, geri planda ise mihraba sırtı dönük olarak oturan hoca halka olmuş cemaate vaaz ediyor. Özellikle bu gravür son derece güzel bir belge özelliği taşıyor. Cemaat sadece Mevlevîlerden oluşmuyor. Cemaat içerisinde çok farklı kıyafetleri olan insanlar hatta çocuklar bile bulunuyor. Gravürlerde kule içerisinde sema eden dervişler ve yan taraftaki diğer binalar resmedilmiş. Elimizdeki Atina Mevlevî Tekkesi'yle ilgili en ilginç belge ise 1870 yılında P. Morgüten tarafından çekilen bir fotoğraf. Fotoğraf kulenin kapılarını göreceğiz bir cepheden çekilmiş. Fotoğrafta semahane olarak kullanılan kulenin yanı sıra kulenin yanında üç katlı bir

bina, büyükçe bir çifte hamam ve hamamın arkasında bir binanın çatı katı çok net bir şekilde görülüyor. Fotoğraftaki binaların hangi amaçla kullanıldığını bilmesek de bu binalar büyük ihtimalle Atina Mevlevîhanesi'ne ait olmalı diye tahmin ediyoruz. Buranın Mevlevî Tekkesi'ne ait bir bina olarak kullanıldığını Evliya Çelebi de seyahatnamesinde anlatıyor. 12 metre yüksekliğindeki kule üzerinde çeşitli kabartma süslemeler bulunuyor. Sekizgen bir yapı olan kulenin en tepesinde bulunan hareketli mekanizma sayesinde rüzgârın yönü tespit ediliyormuş. Bir zamanlar çok fonksiyonlu bir yapı olan kulenin üzerindeki mekanizma artık mevcut değil. Her köşenin tepesinde de o yönün rüzgârını temsil eden bir figür bulunuyor. Kule bir güneş saati olarak da kullanılıyormuş. Ayrıca bu çok fonksiyonlu kule Akropolis'ten gelen suları kullanarak bir su vanası olarak da çalışıyormuş. Osmanlı döneminde ise kule, yakınına kurulan Mevlevî Tekkesi'nin bir bölümü olarak kullanılmaya başlanmış. Kaynaklarda Mevlevî Tekkesi'ne ait olduğu bilinen ilave yapıların ne zaman yapıldığı ve şeyhleri hakkında pek bilgi yok. Böyle antik bir yapının semahane olarak kullanılması ise Mevlevîlikteki hoşgörüyü simgeliyor.

Roma Agorası'nın girişinde bulunan görevliler Rüzgârlar Kulesi'nin kapısını açmamak için olmadık şartlar öne sürüyorlar. İznimizin yetersiz olduğunu, bakanlığa yüklü bir miktar çekim harcı yatırmamız gerektiğini söyleyip, işi zorlaştırmak için ellerinden geleni yapıyorlar fakat bir saat kadar uğraştıktan sonra büyükelçiliğimiz sayesinde kısa bir izin alıyoruz. Görevliler istemeye istemeye kulenin iki kapısından birisini açıyorlar. İçeriye iskele kurmuşlar. Sadece mihraptan başka ne yazık ki semahaneye ait hiçbir iz kalmamış. Yunanlıların bu kindar tutumlarına rağmen kalması da pek mümkün

değil ama yine de içeriyi görüntülememiz iyi oldu. Güya Plaka Atina'nın en gözde turizm merkezlerinden biri ama her yer dökülüyor. Restorasyonu senelerden beri devam eden yapılar hâlâ tamamlanmamış. Hadi camileri kasıtlı olarak savsaklıyorlar diyelim, peki kendi öz kültürlerine ait binaları niye restore edip pejmürdelikten kurtarmıyorlar? Aslına barksanız kulenin içini açmamalarının bir sebebi de bu görüntüyü saklamak olabilir. Son derece kıymetli bir antik yapı olan Rüzgârlar Kulesi bakımsızlıktan dökülüyor.

Bu bölgede kulenin yakınında bizi ilgilendiren iki cami bir de medrese kalıntısı bulunuyor. Kulenin tam karşısında, duvarın dışında 1721 yılında yapılan Hacı Mehmed Medresesi'nden kalan son parça olan kapı bulunuyor. P. Morgüten'e ait fotoğrafta gördüğümüz ve artık bulunmayan hamamın biraz ilerisinde ise Fatih Sultan Mehmed (Fethiye) Camii bulunuyor. Cami arkeolojik depo olarak kullanılıyor. Caminin temeli 1458 yılında fetihten sonra Fatih Sultan Mehmed'in Atina'yı ziyareti sırasında atılmış ve adını da buradan almış. Atina elden çıktıktan sonra bir süre müzik okulu, sonra askerî cezaevi daha sonra ise askerî fırın olarak kullanılmış. Bu süre içerisinde caminin etrafında bulunan tarihî hazire de yok edilmiş. Cami

1935 yılında yıktırılmak istenmiş fakat Türk hükümetinin yaptığı girişimler sonucu yıkımdan vazgeçilmiş. Cami çok farklı amaçlar için kullanılmasına ve birçok kez tamir edilmesine rağmen hâlâ orijinal görünümünü muhafaza ediyor. Fethiye Camii'nden sonra Yunanlıların Monastiraki dedikleri bölgede bulunan Voyvoda (Mustafa Ağa) Camii'ni ziyaret ediyoruz. Bakmayın siz buranın şimdi adının Monastiraki olduğunu burası bizim bildiğimiz Osmanlı bedestenlerinin, çarşılarının ya da arastalarının ta kendisi... Ve böyle olması da gayet normal. Osmanlı, bir şehri kurarken camisini, mescidini, medresesini, mektebini, çarşısını, bedestenini, hamamını, hanını, şadırvanını, çeşmesini kısa-

cası her şeyini düşünüp, planlayıp öyle başlamış işe. O şehirde insanların ihtiyaçlarını giderecek her şey düşünülmüş ve faaliyete geçirilmiş. İşte Plaka da bir zamanlar her Osmanlı şehrindeki gibi Atina'nın gözbebeği bir yermiş. Bu semt o dönemde şehrin en canlı bölgesi olduğu gibi şimdide canlı ve hareketli bir yer. Voyvoda Camii, Monastiraki Metro İstasyonu'nun çıkışında yer alıyor. Roma Agorası'nın kalıntılarına çok yakın bir yerde bulunan cami "Çarşı Camii" adıyla da biliniyor. 1759 yılında Mustafa Ağa tarafından yaptırılmış. Üç kattan oluşan caminin en alt katındaki bölümler dükkân, diğer iki kat ise 1923 yılından bu yana "Seramik Müzesi" olarak kullanılıyor.

OSMANLI MODERN YÜKSEK ÖĞRETİM KURUMLARINDAN MEDRESETÜ'L-HATTÂTÎN

Durmuş Bayar

Hat Sanatı, İslâm dinine özgü bir yazı sanatı olup Kur'an'ın güzel yazılması amacıyla ortaya çıkmıştır. Bu sanatla uğraşanlara hattat denilmiştir. Çeşitli İslâm devletlerinde ve özellikle Müslüman Türk kültüründe bu sanata değer verilmiş, usta hattatlar yetişmiştir. Osmanlı Devleti'nde de bu sanata önem verilmiş mektep ve medreselerde ders olarak okutulmuştur. Halk kesiminden yönetici kısmına kadar birçok kimse hat ile ilgilenmiştir. Hatta bazı padişahlar özellikle de Abdülmecit Han bu alanda güzel örnekler meydana getirmiştir. Hat Sanatı'na verilen ehemmiyet, modern anlamda müstakil bir medrese açılması ile daha da artmıştır. Aşağıda bu medrese hakkında kısaca bilgi verilecektir.

Tarihçesi

Osmanlı eğitim sisteminde hüsn-i hattın bazı çeşitleri sıbyan mektebinden itibaren çocuklara öğretilmeye başlanır, böylece talebinin gözü ve eli erken yaşlarda güzel yazıya alıştırılırdı. Rüştîye ve idadilerin programlarında yer alan hüsn-i hat ayrıca Enderun-ı Hümayun gibi kuruluşlarda devrin tanınmış üstatları tarafından öğretilirdi. Medreselerde hattathane adıyla bir yazı odası olduğu ve burada güzel yazı yazan seçkin bir hocanın bulunduğu vakfiyelerden öğrenilmektedir. Divân-ı Hümayun'da ve Menşe-i Küttâb-ı Askerî'de de bu kuruluşların kendileriyle ilgili yazılar yazılırdı⁽¹⁾. Bununla beraber hüsn-i hattın öğretimi yüzyıllar boyunca üstattan talebesine kişiye özel meşk yoluyla yürütülürdü⁽²⁾. Zamanla her mektebe hatta her medreseye alanında uzman bir yazı muallimi bulamaktan dolayı bu hat dersi öncelikle medreselerden kaldırıldı. Sayısı artış gösteren sıbyan mekteplerinin beşine, onuna birden

tek yazı hocası ancak bulunabilmişti. Yazı hocalarına verilen para çok az olduğu için zamanla bu derse ilgi gösteren de kalmamıştı⁽³⁾.

Tanzimat'tan sonra her ne kadar rüştiyelere meşk isimli güzel yazı dersleri konuşsa da bir sanat dalı olarak hat sanatının sönmekte olduğu düşüncesi, özellikle II. Abdülhamid devrinde yaygınlaşmıştır. Bu sebeple çeşitli girişimlerde bulunulmuştur⁽⁴⁾. Bu alanda okul olarak değerlendirilebilecek ilk girişim XIX. yüzyılın sonlarında Ahmed Cevad Paşa'dan gelmiştir. O, sadrazamlık yaptığı 1891-1895 yılları arasında Babiâli'de çalışan memurlar için "Talim-i Hat" adı verilen bir kurs açmıştır. Ünlü hattat Sami Efendi'nin yönetimindeki kurs Ahmed Cevad Paşa'nın sadrazamlıktan alınmasından sonra kapanmıştır⁽⁵⁾. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Hattat Arif Hikmet Bey, Evkaf Nazırı, Şeyhülislam Hayri Efendi'ye hat eğitimi veren resmi bir kurumun bulunmamasından yakınarak müstakil bir hat mektebi açılması gerektiğine dair beyanda bulununca, vakıf eğitim ve öğretim müesseselerinde yenilikler yapan Hayri Efendi "*Medresetü'l-Hattâtîn*" adıyla bir yüksek eğitim kurumunun kuruluş çalışmalarını başlatmıştır. İstanbul'da vakıflara bağlı eğitim kurumlarında bulunan hat hocalığı kadroları buraya aktarılarak müdürlüğüne Arif Hikmet Bey getirilmiştir⁽⁶⁾.

Medresetü'l-Hattâtîn 31 Mayıs 1914 günü gerçekleştirilen açılış töreninde Müdür Arif Hikmet Bey'in konuşmasının ardından Hacı Kamil Efendi sülüs yazıyla bir besmele yazmış, orada hazır bulunanlar da

(1) M. Uğur Derman, "Medresetü'l-Hattâtîn", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi** (Kısaltma: DİA), XXVIII, Ankara, 2003, s. 341.

(2) Aynı yer.

(3) Osman Nuri Ergin, **Türk Maarif Tarihi**, I-II, İstanbul, 1977, s. 192.

(4) İsmet Parmaksızoğlu, "Medresetü'l-Hattâtîn", **Türk Ansiklopedisi**, XXIII, Ankara, 1976, s. 380.

(5) Yıldırım Yavuz, "Medresetü'l-Hattâtîn", **İstanbul Ansiklopedisi**, V, İstanbul, 1994, s. 326.

(6) Derman, aynı yer.

altına imza atmışlardır⁽⁷⁾. Bu medrese açılırken sadece hat dersi vermek için açılmış bunun yanı sıra başka derslerin verilmesi de belirtilmiştir. Nitekim Medresetü'l-Hattâtîn'in açılış talimatnamesinde bu konuyla ilgili "*Smâyi'-i Nefîse-i Şarkîyye'den hutût ve usûl-i teclîd ve tezhibin ta'lîm ve tedrîsi için Dârü'l-Hilâfeti'l-'Alîyye'de 'Medresetü'l-Hattâtîn' nâmıyla bir mekteb teşîs edilmiştir.*"⁽⁸⁾ denilerek hat dersinden başka tezhip ve teclit derslerinin de bu medresede öğretilmesi belirtilmiştir.

Öteden beri bu sanatlara merakı ve bunlarda biraz yeteneği olan memurların da medreseye kolayca devam edebilmeleri ve buradan istifade edebilmeleri için devlet dairelerinin hepsine yakın olan Babîâlî karşısındaki tersane emini Yusuf Ağa'nın sıbyan mektebi binası bu işe tahsis olunmuştur⁽⁹⁾.

Medresetü'l-Hattâtîn'dan ilk mezun olan on üç öğrenciye icazetnameleri 14 Ekim 1918'de verildi. İlk mezunlar arasında, burada iki yıldan beri ebru âhar muallimliği yapan Necmeddin ve ileride şöhrete kavuşacak olan Hattat Mustafa Halim (Öz-yazıcı) efendiler ön sırada yer aldılar. İkinci mezuniyet merasimi ise Süleymaniye Evkaf Müzesi avlusunda 27 Kasım 1923 günü yapıldı. Bu kez yirmi mezun verildi. Bunlar arasında Hattat Hüseyin Macit ve Müzehhip Süheyl (Ünver) efendiler yer aldılar⁽¹⁰⁾.

Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'ndan yenilgi alarak çıkması, mütarekenin uzun sürmesi ve Anadolu'nun yabancı işgalinin başlaması üzerine, hükümet idaresinde özellikle mali alanda birçok düzenlemeye ihtiyaç duyulduğu Hüseyin Kazım Bey'in Evkaf Nazırlığı zamanında "*Evkaf varidatı arasında Medresetü'l-Hattâtîn karşılığı yoktur*" denildi. Bu gerekçeyle medresenin masraflarının Maarif Vekâleti tarafından karşılanması gerektiği, aksi takdirde buranın kapatılacağı belirtildi. Bunun üzerine ilk mezunlardan Necmeddin Efendi ve medresenin kuruluşunu iyi bilen bazı kişiler harcamaların eski medreselerdeki yazı muallimliği tahsislerinden yapıldığını belgelerle ortaya koyarak bu okulun kapanmasını önlediler⁽¹¹⁾. Cumhuriyet'in ilanından sonra 3 Mart 1924'te Tevhid-i

Tedrisat Kanunu'nun yayınlanması üzerine öteki medreseler gibi Medresetü'l-Hattâtîn de kapatıldı. Fakat Mili Eğitim Bakanlığı katında yapılan teşebbüsler sonunda okulun önemi açıklığa kavuşturulduğundan ismi Hattat Mektebi'ne çevrilerek eğitime devam etmesi sağlandı. 1928 yılında Harf Devrimi yapılırken, bu okul da kaldırıldı⁽¹²⁾. 1936 yılına kadar Şark Tezyinî Sanatları Mektebi adıyla aynı binada eğitim veren okul, bu ders yılı başlamadan önce Maarif Vekâleti tarafından Fındıklı'daki Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'ne bağlandı. Zamanla bu şubenin ismi Türk Tezyinî Sanatları olarak değişti. Aradaki kopukluk ve öğretim farklılıklarına rağmen Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'ndeki Geleneksel Türk El Sanatları, Medresetü'l-Hattâtîn'in devamı niteliğindedir. Ayrıca 1983 yılından beri ilki Marmara Üniversitesi'nde olmak üzere Türkiye'nin bazı üniversitelerinin Güzel Sanatlar fakültelerinde de aynı konuda eğitim bölümleri açılmıştır⁽¹³⁾. Böylece hat sanatı farklı isimli kurumlar altında bugüne kadar gelebilmiştir.

Medresenin İdaresi

Medresetü'l-Hattâtîn'in yönetimi hakkında talimatnameden idarenin Medresetü'l-İslâmiye Müzesi Müdürlüğü'ne verildiği anlaşılmaktadır. Talimatnamenin bir diğer maddesinde "*Medresede lüzümü kadar kâtib ve mubassır ve hademe bulunacaktır.*" denilerek kâtip, gözetici ve hizmetlilerin sayısının belli bir sayıda olması istenmiştir⁽¹⁴⁾.

Öğrenci Alımı

Medresetü'l-Hattâtîn'de tedrisat seneye ve devreye tabi tutulmamış olduğu gibi talebe arasında yaş şartı da aranmamıştır⁽¹⁵⁾. Bu medrese ile ilgili talimatnamede "*Gerek Devlet-i 'Alîyye-i Osmâniye gerek düvel-i sâire teb'asından olan 'umûm efrâd-i İslâm ta'limât-nâme abkâmına ittiba' itmek şartıyla medreseye bilâ-ücret devâm idedilirler.*"⁽¹⁶⁾ ifadesi yer almıştır. Bu kayıttan da anlaşılacağı üzere Osmanlı Devleti vatandaşları olanlar dışında diğer İslâm devletlerinden gelenlerin de Medresetü'l-Hattâtîn talimatnamesinin kurallarına uymak suretiyle buradan ücretsiz ders alabilecekleri belirtil-

(7) Aynı yer.

(8) İbrahim Ateş, "Vakıf Hattat Okulu", **Vakıflar Dergisi**, Sayı: XXII, 1991, s. 11.

(9) Ergin, aynı yer.

(10) Derman, aynı yer., s. 341-342.

(11) Aynı yer., s. 342.

(12) Parmaksızoğlu, aynı yer.

(13) Derman, aynı yer.

(14) Ateş, aynı yer.

(15) Ergin, aynı yer.

(16) Ateş, aynı yer.

miştir.

Medreseye Devam Süresi

Medresetü'l-Hattâtîn'e devam saatleri de devrinin diğer okullarından farklı olmuştur. İşlerine en uygun zamanlarda bu medreseye giderek fayda sağlamak isteyenler için sabah, öğle tatili ve akşam, öğretim saatleri olarak düzenlenmiştir. Memurlar, özellikle öğle paydosunda medreseye devam etmişlerdir. Medresetü'l-Hattâtîn muallimlerinin çoğu esasen memur veya farklı yerlerde iş sahibi oldukları için böyle bir uygulama zorunlu hale gelmiştir. Muallimlerin bir kısmı haftada iki, bir kısmı haftada üç gün ders verirken, ücretleri de buna göre ayda 320 ile 480 kuruş arasında değişmiştir⁽¹⁷⁾.

Dersler ve Öğretim Kadrosu

Medresetü'l-Hattâtîn'in öğretim kadrosunda ilk olarak yer alan bazı hocalar şunlardır: *Sülüs ve Nezih*'te Hacı Kâmil Efendi, *Celî ve Tuğra*'da Hakkı Bey, *Divanî ve Celî Divanî*'de Ferid Bey, *Minyatür*'de Mirza Hüseyin Tahir-zâde, Rik'a'da Hacı Rıza Efendi, *Talîk*'de Hulûsi Efendi, *Tezhip*'te Nuri Bey, *Teclit*'te Baha Bey ders vermişlerdir⁽¹⁸⁾. Medrese'nin öğretim kadrosunda zamanla meydana gelen bazı değişiklikler sırasında tezhip hocası Nuri Yeniköylü Bey'in 1918'de hocalıktan alındığı, onun yerine bu dersi cilt muallimi Bahaeddin Efendi'nin verdiği bilinmektedir. *Küfi* yazı muallimliğine II. Abdülhamid'in to-

runlarından Nemika Sultan'ın zevci Damat Ali Bey'in ve *Rik'a* muallimliğine de Emir-zâde Kemaleddin Bey'in getirildiği görülmektedir⁽¹⁹⁾.

SONUÇ

Hat Sanatı, İslâm medeniyetinin estetik özelliğini yansıtan en önemli sanat dallarından birisidir. Medresetü'l-Hattâtîn asırlardır devam edegelen bu sanat için yüksek okul olarak 1914 yılında yapılandırılmıştır. Medrese, her kesimden insanı kurumun bazı kurallarına uymak kaydıyla bu hat ile ilgilenmek konusunda teşvik etmiştir. Memurlara dahi bu konuda serbestlik tanınmış ve devam etmeleri için kolaylıklar sağlanmıştır. Müslümanların, buyrukları doğrultusunda hareket etmeye çalıştıkları Kur'an'ın ayetlerinin görselliği konusunda güzel eserler ortaya koymalarına zemin hazırlanmıştır. Medresetü'l-İslâmiye Müzesi tarafından idare edilen bu medrese birçok defa kapatılmak istenmiştir. 1924 yılında kapatılmış, yerine Hattat Mektebi açılmıştır. 1928'den 1936'ya kadar Şark Tezyini Sanatları adıyla aynı binada eğitim vermiştir. Bundan sonra Güzel Sanatlar fakültelelerinde Türk El Sanatları adı altında okutulmaya devam etmiştir. Bugün de Mimar Sinan, Marmara ve Selçuk üniversitelerinde Hat, Geleneksel Türk El Sanatları adlı bölümde ders olarak gösterilmektedir. Hat Sanatının hala birçok insan tarafından sevecek yapılması Medresetü'l-Hattâtîn gibi bir kurumun ne derece önemli hizmet vermiş olduğunu göstermektedir.

(17) Aynı eser, s. 193.

(18) Aynı yer.

(19) Derman, aynı yer.

Aczimin Giryesi

Mevlâna'nın İsyanı

İnsanlık kendi bâtil itikadına mesnet arıyor Mevlânâ'da
Eminim buna bizim gibi isyan ediyor kabrinde Mevlânâ da...

Ahmet Sergi

Ali IŞIK

MEVLEVİ MEKTUPLARI

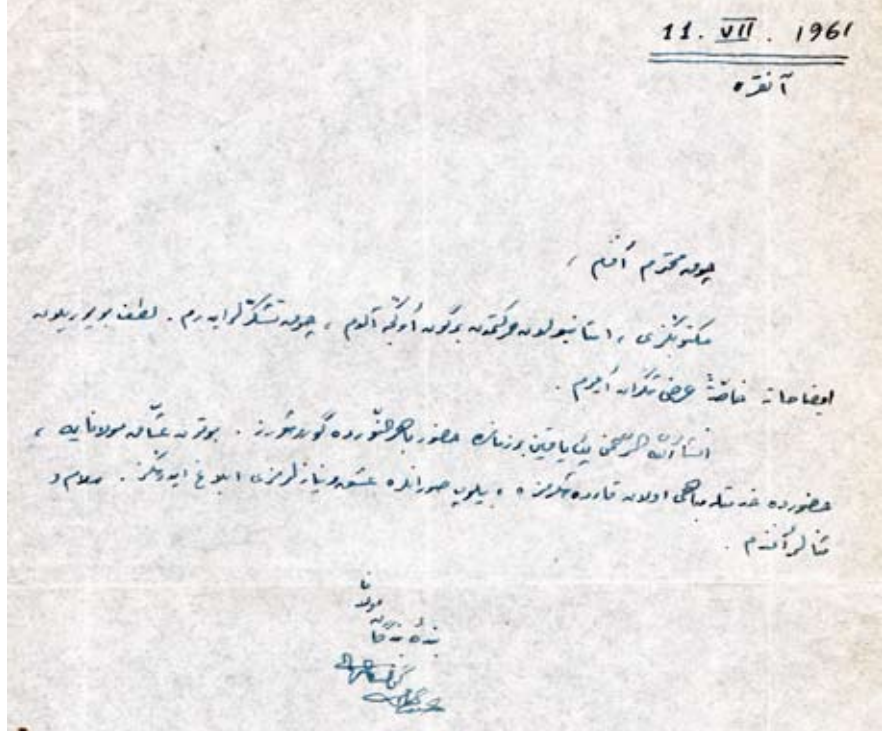
Abdülbaki Gölpınarlı'nın Mektupları -7-

13:

(Yeni rakamlarla:) 11. VII. 1961
Ankara

Çok Muhterem Efendim,
Mektubunuzu, İstanbul'dan hareketimden bir gün önce aldım, çok teşekkürler ederim. Lütf buyuruldu, izahata hassaten arz-ı şükran eylerim.
İnşaallahü'r-Rahman pek yakın bir zamanda huzûr-ı bâhiru'n-nûrda görüşürüz. Bütün uşşâk-ı Mevlânâ'ya³, huzurda hizmetle mübâhî⁴ olan kardeşlerimize, bilip so-
ranlara aşk ve niyazlarımızı iblâğ ediniz. Selâm ve senâlar efendim.

nâ
Mevlâ
n-1
bende-i bendeğâ
Gölpınarlı
Abdülbaki

14:

(Yeni rakamlarla:)

29/30. VII. 1962
İstanbul

Şânihu
Ta'âlâ
Hüve'l-Ganiyyü

Necati Bey Kardeşim,

Hakk'ın lütuf ve keremiyle salimen gânimen⁵ İstanbul'a geldim. Dün akşamı yol yorgunluğuyla geçirdim. Bu akşam ba'de't-ta'âm⁶, size şu nemikayı⁷ yazıyorum.

Huzûr-ı Pîr-i dest-gîrde fakirlere karşı gösterdiğiniz lütuf ve mürvüvete sonsuz şükürler, teşekkürler. Sertâc-ı ibtihâcımız⁸, tabîb-i kulûbumuz⁹, şeff'i zünûbumuz¹⁰ efendimiz, "men lem yeşkürü'n-nâs lem yeşkürullah" buyurmuşlar. İnsanlara şükür etmenin, Allah-ı azîmü-şân'a da şükür etmiş olmayacağına göre, o insan, "men kâne Allahü kâne Allahü leh" mucibince kendisini Allah'ına vermiş kişi olursa, elbette ona şükür, vecibe-i zimmet¹¹ ve mûcib-i mahmîdet¹² olur.

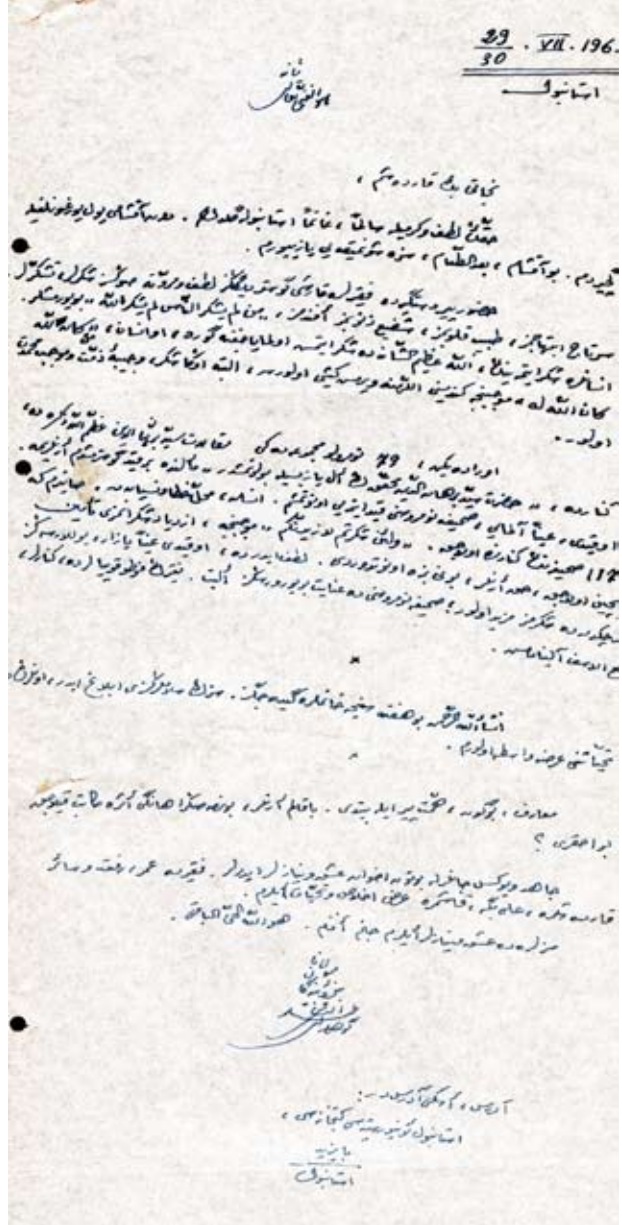
Oradayken 79 numaralı mecmuadaki Makâlât-ı Seyyid Burhâneddîn Muhakkik azzamullahi zikruhuda¹³, kenarda, "Hazret-i Seyyid Burhâneddîn Muhakkik'in el yazısıyla bulunmuştur" mealinde bir kayıt göstermiştim erenlerime. O kaydı, aynen almayı, sayfa numarasını kaydetmeyi unuttuğum. İnsanlar, mahall-i hatâ ve nisyanıdır¹⁴. Sanırım ki 117. sayfanın kenarında olacak. "ve le'in şekertüm le ezîdenneküm"¹⁵ mucibince, ez diyâr-ı şükranımızdan¹⁶ temin için olacak, Hak erenler, bunu bize unutturdu. Lütfeder de, o kaydı aynen yazar, yollarsanız gerçekten de şükürümüz mezîd¹⁷ olur; sayfa numarasını da inâyet buyurursunuz elbet. Fakirin fotokopyalarda, kenarları maalesef alınamamış.

*

İnşaallahü'r-Rahman bu hafta Seniha Hanımlara gideceğiz. Sizin selâmlarınızı iblâğ eder, onların da tahiyâtını da arza vasıta olurum.

*

Maarif, bugün himmet-i Pîr ile bitti. Bakalım erenler bundan sonra hangi esere kâtip kilacak bu ahkârı¹⁸?

14:

Cahit ve Yüksel canlarla bütün ihvan aşk ve niyazlar ederler. Fakir de Ömer, Rifat ve sair kardeşlere, Ali Bey'e, Kişmir'e arz-ı ihlâs ve tahiyât eylerim.

Sizlere de aşk ve niyazlar eylerim canım efendim.

(Destarlı sikke şeklinde istiflenmiş):
Gölpınarlı / Abd- / ülbaki / bende-i
ben- / de-gân-ı / Mev- / lâna

Adres, eski adrestir:
İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi,
Bayezid

15:

16.a:

Bismihi
Hüve'l-Hayy
Gerçekten de sevgili
Bir huzura

Çok Muhterem ve Aziz Efendim,
Mektubunuzu aldım, fakat yazmaya kuvvetim, kudretim yoktu. “Mine'l-kulüb ile'l-kulübü revzenetün”²⁵ demişler. Türkçede de, “Kalbten kalbe yol var” sözü, tam bu söze tekabül eder. İran şairlerinden biri de, “Biz mektup yazmıyorsak da mazur gör bizi; mahremler arasında yazı ve kalem namahremdir” mealindeki şu beyti söylemiş:

*Mâ eger mektüb nenivisim ayb ma mekon
Der meyan-ı mahremân hatt u kalem nâ-mahremest*²⁶

Mâh-ı mübârek²⁷ ramazanda, ilk gününden son gününe kadar “sekr-i siyâm”²⁸ içindeydim. Belki Süleyman Dede'miz anlatmıştır; sütçüye verilecek para için yukarıya, “Oğlum cebimin pantolonunda para var, al gel” diye bağırdıktan sonra pantolonu giyinmiş bulunduğumu görerek, “Bırak bırak cebim üstümdememiş” diye sesleniyorum. Hâlâ da o sekr geçmedi; elhamdü lillahi rabbi'l-âlemin. Allah tebâreke ve ta'âlâ, cümlemizi gerçek oruç tutanlara, hakiki ıyd-ı visâle²⁹ erenlere ilhak eylesin. Pîr-i dest-gîrimiz:

*Âmedeh şehri-siyâm sancâk-ı sultân resîd
Dest bekeş ez-tââm mâ'ide-i cân resîd*³⁰

İstanbul

15:

(Küçük Otel/Akşehir başlıklı kâğıt:)

11 Saferü'l-muzafferü'l-hayr 1383

3 Temmuz 1963/Akşehir

E's-Selâmü Aleyküm yâ Ahî Fî'llah

İnşaallahü'r-Rahman Temmuz'un sekizinci Pazartesi günü buradan hareketle hâk-pâ-yi Pîrü'l-münîr¹⁹ kuddisenallahü bi-esrâruhuya²⁰ yüz sürmeğe geleceğiz. Cahit Can, biraderi Ahmet ve Mehmet'in pederleri Niyazi Bey de İstanbul'dan hareket edecekler. Efendimizden ricamız, Selçuk Palas'ta üç kişilik bir odanın müşârün-ileyhüm²¹ canlara ayrılmasına tavassut²² buyurmanızdır. Fakir telefonla Halit Bey biraderimizle görüştüm. Odanın tahsisatını temin eyledim elhamdülillah. Size, mahdum Bey'e, efrâd-ı âileye²³ aşk ve niyazlar ederim. Bütün müstahdemîn²⁴ kardeşlerimizin ellerini öper dualarını beklerim.

(Destarlı sikke şeklinde istiflenmiş:)

Gölpınarlı / Abd- / ülbaki / bende-i ben- / de-gân-ı / Mev- / lâna

26. II. 1963

İstanbul

matla'ıyla³¹ başlayan gazel-i şeriflerinde bizi, oruca davet ederken, oruçtan maksat ketm-i esrârdır³² gibi yâvelerle³³ Batınîlerin³⁴ bâtul te'villerini geveleyenlerin, habâ'il-i şeytân³⁵ olanların iğvaâtinden³⁶ de, bilhassa gençlerimizi masûn³⁷ ve mahfûz buyursun. Namaz, namazdır; oruç, oruçtur; her birinin batnî esrârı vardır; elbette Hazret-i Fahr-i Risâlet'in³⁸, Cenâb-ı Şâh-ı Velâyet'in³⁹, Hazret-i Pîr-i Dest-gîr'in⁴⁰ kıldıkları namaz, tuttıkları oruç, bizim namazımıza, bizim orucumuza benzemez. Ancak hakikatine, batınına vusûl⁴¹, zâhirin⁴² iskat⁴³ etmez. Öyle olsa idi, Sultân-ı Serîr-i Risâlet'in⁴⁴ ittibâ⁴⁵ etmemesi gerekirdi. Estâ'izullahi⁴⁶ mimma' yefterûn⁴⁷.

Uzunca süren bu mukaddimeyi⁴⁸ serdetmekten⁴⁹ maksâd-ı âcizi⁵⁰, sizi hiçbir an unutmadığımı, daima gönlümüzde bulunduğunuzu arz etmektedir. Mektupta bir kusurumuz olursa bunu, ya bir istiğrâka⁵¹ yahut işlere daldığımızı hamletmenizi⁵²

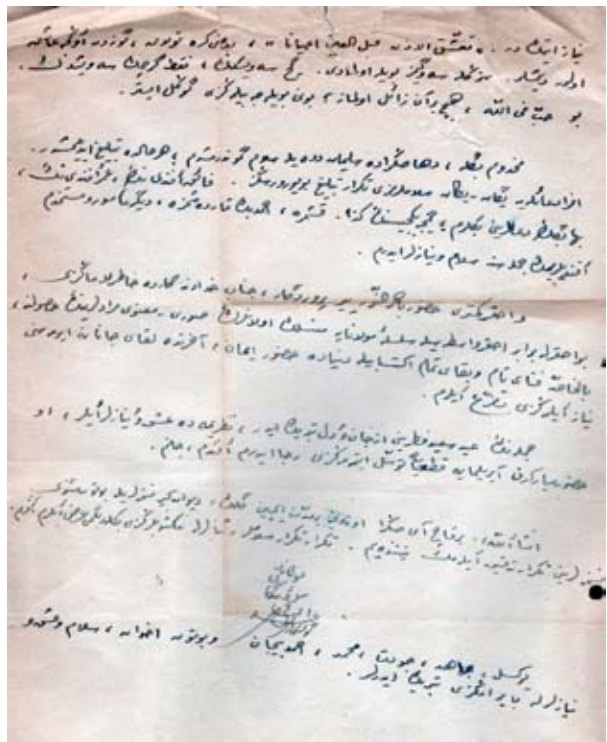
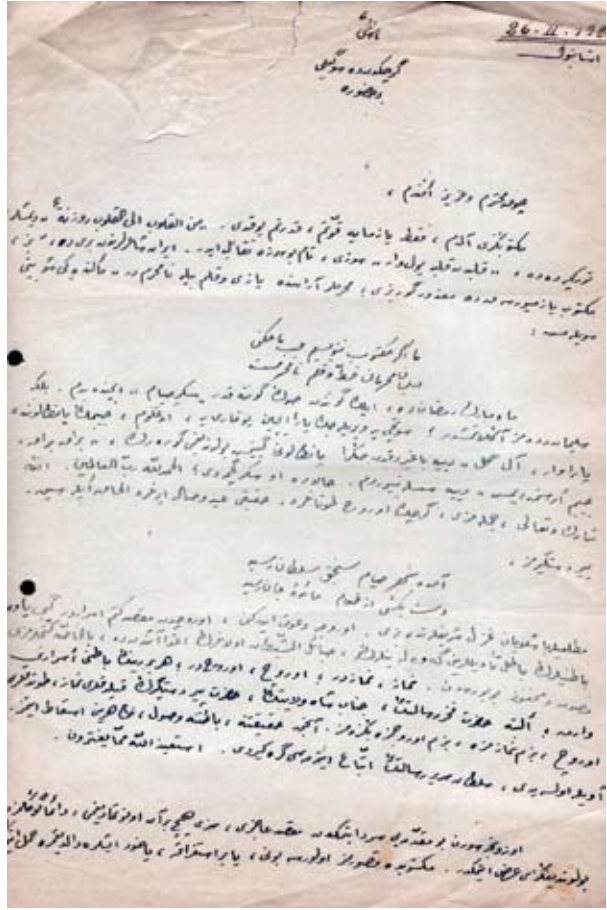
16.b:

niyaz etmektedir. "Ta'aşşukü'l-üzni kable'l-ayni ahyânâ", bazı kere kulak gözden önce âşik olur demişler. Sizinle sevgimiz böyle olmadı. Geç seviştik, fakat gerçek seviştik. Bu hubb-ı fillah⁵³ hiçbir an zâ'il⁵⁴ olmaz; bunu böylece bilmenizi gönül ister.

Mahdum beyle, daha sonra da Süleyman Dedeyle selâm göndermiştim; herhâlde tebliğ edilmiştir. Efrâd-ı âileye⁵⁵ de yegân yegân⁵⁶ selâmlarımızı tekrar tebliğ buyurursunuz. Faik Efendi'nin, Ömer Efendi'nin, Baha Bey'in dualarını beklerim; gece bekçisinin keza. Kışmîr'e, Ahmet kardeşimize, diğer memur ve müstahdem efendilerin cümlesine selâm ve niyazlar ederim.

Ve ahkar-ı kemteri huzûr-ı bâhiru'n-nûr-ı Pîr-i Perverdigâr⁵⁷, Cenâb-ı Hüdavendigâr'da⁵⁸ hatırlamanızı, bu ahkarla beraber ahkar vasıtasıyla silsile-i Mevlâna'ya⁵⁹ münselik⁶⁰ olanların sûri⁶¹-ma'nevî murâdlarının husûlüne⁶², bilhassa fenâ-yı tâm⁶³ ve bekâ-yı tamâm⁶⁴ iktisâbiyla⁶⁵ dünyada huzûr-ı îmân, ahirette likâ-yı cânâna⁶⁶ ermesini niyaz eylemenizi teferrû⁶⁷ eylerim.

Cümlenizin ıyd-ı sa'id-i fitrını⁶⁸ ez-cân ve dil⁶⁹ tebrik ederim, nazarıma da aşk ve niyazlar eyler, o huzûr-ı mübârekten ayrılmaya katiyen tevessül⁷⁰ etmemenizi rica

ederim efendim, canım.

İnşallah, birkaç ay sonra uzunca bir müddet için gelmek, Divân-ı Kebîr nüshalarıyla bütün Mesnevî nüshalarını tekrar tetkik eylemek niyetindeyim. Tekrar tekrar selâmlar, senâlarla⁷¹ mektuplarınızı beklediğimi arz eylerim efendim.

(Destarlı sikke şeklinde istiflenmiş:)

Gölpınarlı / Abd- / ülbaki / bende-i ben- / de-gân-ı / Mev- / lânâ

Yüksel, Cahit, Cevdet, Mehmet, Ahmet Bican ve bütün ihvan, selâm ve aşk ve niyazlarla bayramınızı tebrik ederler.

Dipnotlar:

- 1 **mukâbele**: İki evrakı birbiriyle karşılaştırmak.
- 2 **tahiyât**: Dua, selâm.
- 3 **uşşâk-ı Mevlânâ**: Mevlâna âşıkları.
- 4 **mübâhî**: Değerlenme, övülme.
- 5 **gânimen**: Ganimetlenmiş, gıdalanmış.
- 6 **ba'de't-ta'âm**: Yemekten sonra.
- 7 **nemîka**: Mektup.
- 8 **sertâc-ı ibtihâc**: sevinç kaynağı baş tacı.
- 9 **tabîb-ı kulûb**: Kalblerin hekimi.
- 10 **şefî'-i zünûb**: Günahların şefaathçisi.
- 11 **vecibe-i zimmet**: Üzerine yüklenmiş borç.
- 12 **mûcib-i mahmidet**: Övme gereği.
- 13 **azzamullahi zikruhu**: Ulular ulusu Allah onu ansın.
- 14 **mahall-i hatâ ve nisyân**: Hata ve unutma yeri.
- 15 **"ve le'in şekertüm le ezîdenneküm"**: Eğer şükrederseniz, elbette size (nimetimi) artıracam; İbrahim Suresi, 7. ayet (cümlemin başındaki "ve" ibaresi Kur'an'da yok. A. I.).
- 16 **ez diyâr-ı şûkrân**: Şükran diyarından.
- 17 **mezîd**: Çoğalma.
- 18 **ahkar**: En hakir, pek değersiz.
- 19 **hâk-pâ-yî Pirü'l-münîr**: Nurlu Pir'in (Mevlâna'nın) ayağının toprağı.
- 20 **kuddisenallahü bi-esrâruhu**: Allah onu sırrıyla kutsasın.
- 21 **müşârün-ileyhüm**: İsimleri önceden anılmış.
- 22 **tavassut**: Araya girmek, aracılık yapmak.
- 23 **efrâd-ı â'ile**: Aile fertleri.
- 24 **müstahdemîn**: Müstahdemler, hizmetliler.
- 25 **Mine'l-kulûb ile'l-kulûbü revzenetün**: Kalp, kalbin penceresidir.
- 26 Türkçesi: "Eğer biz mektup yazmıyorsak sizi ayıplama; mahremler (içli dışlı samimi insanlar) arasında yazı ve kalem namahremdir." (Bu vesileyle Abdülbaki Gölpınarlı ile Halil Can'ın bazı mektuplarındaki Farsça metinleri okuyup tercüme eden Prof. Dr. Mikail Bayram ve Koyunoğlu Müzesi Uzmanı Ali Cahit Selvi Beylere şükranlarımızı sunarız. A. I.)
- 27 **mâh-ı mübârek**: Mübarek ay.
- 28 **sekr-i siyâm**: Oruç sarhoşluğu/uyuşukluğu.

- 29 **ıyd-ı visâl**: Kavuşma bayramı.
- 30 Türkçesi: "Oruç ayının sultanının sancağı ulaştı; yemekten el çek; (zira) can sofrası ulaştı."
- 31 **matla'**: Bir gazelin doğuş (ilk) beyti.
- 32 **ketm-i esrâr**: Sırları gizlemek, saklamak.
- 33 **yâve**: Saçma sapan söz.
- 34 **Batnî**: Kur'an-ı Kerim'deki ayetlerin ve hadis-i şeriflerin zahir ve aşikâr manalarından ayrılarak, usulsüz ve yanlış yorumlar ile ayet ve hadislerin gizli ve sırlı manalarını bulmak iddiasında olan sapık bir tarikat ve buna bağlı olanlar.
- 35 **habâ'il-i şeytân**: Şeytanın tuzakları.
- 36 **iğvaât**: Azdırma, kandırma.
- 37 **masûn**: Emin, korunmuş, salim.
- 38 **Hazret-i Fahr-i Risâlet**: Peygamberliğin övücü, sevgili peygamberimiz.
- 39 **Cenâb-ı Şâh-ı Velâyet**: Veliliğin büyük sultanı, Hz. Ali.
- 40 **Hazret-i Pîr-i Dest-gîr**: Elden tutucu/yardımcı şeyh, Mevlâna.
- 41 **vusûl**: Ulaşma, erişme.
- 42 **zâhîr**: Açık, dış yüz, görünüş.
- 43 **ıskat**: Düşürme, hükümsüz bırakma.
- 44 **Sultân-ı Serîr-i Risâlet**: Peygamberlik tahtının sultanı, sevgili peygamberimiz.
- 45 **ittibâ'**: Tabi olmak, uymak, ardı sıra gitmek.
- 46 **esta'zullahi**: Allah'a sığınırım.
- 47 **mimmâ yefterûn**: Bu ibarenin "... mâ kânû yefterûn" ibaresinin yanlış ifadesi olduğunu sanıyoruz. İbareyi bu şekilde kabul ettiğimizde bu ibare En'am suresi, 24. ayete atf olur. Mezkûr ayetin meali şudur: "Bak vicdanlarına karşı nasıl yalan söylediler! O uydurdukları putlar da kendilerinden kaybolup gitti!"
- 48 **mukaddime**: Bir yazı veya konuşmanın girişi; ön söz.
- 49 **serdetmek**: Söz söylemek.
- 50 **maksâd-ı âciiz**: (Alçakgönüllülük ifadesiyle:) Güçsüzün/beceriksizin amacı.
- 51 **istîğrâk**: Dalma, boğulma.
- 52 **hamletme**: Bir şeye verme, yorma, yükleme.
- 53 **hubb-ı fillah**: Allah için sevmek.
- 54 **zâ'il**: Batma, geçme, tükenme.
- 55 **efrâd-ı â'ile**: Aile fertleri.
- 56 **yegân yegân**: Birer birer, teker teker.
- 57 **ahkar-ı kemterî huzûr-ı bâhiru'n-nûr-ı Pîr-i Perverdigâr**: Maddî-manevî yetiştiren Şeyh'in (Mevlâna'nın) parlak nurlu huzurunun en değerlisi.
- 58 **Cenâb-ı Hüdavendigâr**: Mevlâna.
- 59 **silsile-i Mevlâna**: Mevlâna'nın soyu, Mevlâna'nın takipçileri.
- 60 **münselik**: Yoluna girmiş, bağlanmış.
- 61 **sûrî**: Maddî.
- 62 **husûl**: Meydana gelme, gerçekleşme.
- 63 **fenâ-yı tâm**: Tam yokluk; Allah'ta yok olma.
- 64 **bekâ-yı tamâm**: Allah'ta ölümsüzleşmek.
- 65 **iktisâb**: Elde etmek, kazanmak.
- 66 **likâ-yı cânân**: Sevgilinin yüzü; ahirette Allah'ın yüzünü görmek.
- 67 **teferrû'**: Havale eylemek.
- 68 **ıyd-ı sa'id-ı fitr**: Mübarek ramazan bayramı.
- 69 **ez-cân ve dil**: Candan ve gönülden.
- 70 **tevessül**: Sebep bulma.
- 71 **senâ**: Övme, övgü.